

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

LÁTTATÁS HELYETT ÉLMÉNYT ADNI

(VERES PÉTER ARS POETICÁJA)

Kárpátalja magyar gyökerű képzőművészete, amióta önálló kultúrtörténeti fogalomként beszélhetünk róla, – túlnyomórészt – mindig is Ungvár-centrikus volt. Erdélyi és Boksay a háborút követően itt alapozták meg az igényes művészeti felsőoktatást, a kezük alól kikerülő tanítványok pedig kisebb-nagyobb alkotói műhelyekben formálták tovább a közízlést, tették szebbé maguk körül a világot. A múlt század '70-80-as éveitől főképpen Munkácson, Nagyszőlősen, Huszton és Rahón folyt élénkebb művészeti élet, viszont Beregszász szinte teljesen kimaradt ebből a szórásból. Ennek okaként bizonyára az említett kisvárosok földrajzi fekvését és a Kárpátok látótávolságra húzódó kisebb-nagyobb vonulatait nevezhetjük meg, amelyek vonzották és megkötötték az eredendően táj-orientált piktorokat.

Beregszász ellenben jellegzetes alföldi település, amelynek utcáit, lakóit, szülőtermő lankáit a '70-es évek elején a csonkapapi születésű Veres Péter elég szépnek és vonzónak találta ahhoz, hogy itt verjen új gyökeret. A festők ekkoriban kereskedelmi reklámok, dekorációk és politikai propagandaanyagok kivitelezésére, egyfajta ideológiai kényszermunkára voltak fogva, ugyanis a művészekkel bizalmatlan szovjet hatalom ezt így találta célszerűnek. Így verődött Beregszászban egy csapatba több fiatal és bohém festő, akik közül Veres Péter mellett feltétlen módon ki kell emelnünk a legendásan keveset alkotó, ám annál tehetségesebb Benkő Györgyöt. A kötelező munkakapcsolaton túl nagy-szerű elv- és művészbarátság fűzte őket össze, s többször előfordult, hogy festőállvánnyal vállukon együtt indultak a tájélmény és a „téma” nyomába. Mindezek ellenére a sokszor rohammunkában végzett plakátfestések és a kisvárosi lét érezte, lebegette előttük a professzionális művésztől való eltávolodás veszélyét, de ők híek tudtak maradni a festőállványhoz és a vászonhoz. Tudták, hogy az évente megrendezett megyei tárlatokon egy-két alkotással, már csak a pusztta felszínen maradás végett is kötelező jelen lenni.

Ám környezete, szellemi irányultsága, irodalmi érdeklődése a művészi útkeresésben örökké nyughatatlan Veres Pétert csakhamar egy akkortájt teljesen szokatlan irányba, a magyar nemzeti múlt témái felé terelte. 1976-ban II. Rákóczi Ferenc születésének 300. évfordulójára mindjárt egy három részes szénrajz-sorozatot készített, majd a magyar eredetmondák, illetve Arany János *Rege a csodaszarvasról* című elbeszélő költeménye hatására egy tekintélyesebb tusrajz-sorozattal vívta ki kollégái, barátai, szűkebb közönsége elismerését. Nomád figuráinak könnyed lovas vágtaít, a lovak és lovasok mozgólatait hibátlan összhangban, magabiztos lendülettel rögzítette papírra. Talán mondanunk sem kell, hogy a megyei tárlatok anyagát zsűriző bizottság a számára szokatlan, osztályidegen munkákat rendre elutasítja. Péternek marad a barátok és a szűkebb szülőföld elismerése, a csalódások ellen pedig egyetlen, reményt adó mentsvárnak a szerelem és a család.

Lehetséges, hogy éppen gyermekei szórakoztatása, öröme végett fordul ekkortájt a festőművész apa érdeklődése a mesevilág felé. Élénk színekkel életre hívott pajkos mese- és állatfigurái, a baromfiudvar kedves lakói azonnal megkötik a szemlélő tekintetét, de vannak napjai, amikor sárkányszerű őslényeket vizionál, melyek váratlanul és hívatlanul, közvetlen közelünkben is felbukkanva, büntetlenül dúlhatják fel hétköznapijaink nyugalmát. Igen, ezek a fantázia-szülte figurák már nem a gyermekekhez, sokkal inkább a démonaival perlekedő felnőtt társadalomhoz szólnak. De az utólagos okoskodás helyett hallgassuk őt magát. *„Mindig is vonzott az irracionális, a meseszerű. Több munkámban is igyekeztem tetten érni a láthatatlan fekete hatalmak léleknyomorító valóságát. Talán ez lehet az oka, hogy annak idején a hivatalos kritika több képemet elutasította.”* – vallja kiérlelt önismerttel, már a rendszerváltozás küszöbén az őt faggató újságírónak.

Kiállítási anyagainak szemlélői között volt, aki művészetének ezt a tartományát kissé vitathatóan szürrealistának minősítette (*Romantika, Ósvilág, Álommadár, Szörnyecske*), de az ezzel kapcsolatos vélemények már életében megoszlottak. Ennek ellenére nem hisszük, hogy Veres Péternek tiltakoznia kellett volna a szürrealizmus – egyébként egyáltalán nem megbélyegző – címkéje ellen, azonban nem árt valamelyest árnyalni a 20. századi stílusirányzatokhoz való viszonyulását. Saját szájából tudjuk: *„A tiszta realizmusból jutottam el a többszörös áttételekig. S itt tudatosan nem használok valamilyen izmust...”* Veres Péter tehát elhárít minden olyan kritikusi törekvést, amely hajlamos lenne őt valamely irányzathoz kötni, s ha egyszer így van, akarata ellenére ne próbálkozzunk ezzel mi magunk sem. Ellenben mondjuk

ki, hogy pályatársai között egy összetéveszthetetlenül egyéni, gondolat-, forma- és színvilágához alkalmazkodott stílus az övé, mely egyes kompozícióit tekintve (*Karnevál, Cigányballada, Hadak útja, Mesélő, Tanító, Pogány menyasszony stb.*) felismerhetően a szimbolista látásmód felé sodorja művészetét. Ezt a feltevést erősítik egyébként már idézett saját szavai is. „...*tetten érni a láthatatlan fekete hatalmak léleknyomorító valóságát*” – adja burkoltan, ám érthetően mindenki tudtára a látszat mögött meghúzódó titkos értelmet: a kommunizmus éppoly nyomorító tud lenni, akárcsak a pokolra kívánt fasizmus (*Aprószentek, Vadász*). Ellene a művész sem léphet fel az erőszak eszközeivel, de hallgatnia sem lehet, ezért félelmet, erőszakot sugárzó alakjainak ellenpólusaként megfesti az emberbarát égi hatalom küldötteit, a béke és oltalom szimbolista üzenetével érkező angyalokat (*Figyelő angyalok, Égi figyelők, Angyal*).

Munkái előtt állva, nosztalgikus, de olykor felzaklató tájbrázolásaival (*Öreg erdő mélyén, Madártávlát, Szecesszió, Gyerekkor, Naplemente/Aranyósz*), rokonszenves figuráival barátkozva (*Rózsaszín ruhás nő távozóban, Rózsaszín ruhás nő virágzó fával*) a szemlélőt olyan érzés keríti hatalmába, mintha Gulácsy Lajos, a Na' Conxipán festője reinkarnálódott volna, s az ő szelleme tért most vissza Beregszászba – száz év után. S ha egyszer visszatért, hozta magával udvartartását és benépesítette a városka utcáit és a Vérkepartot költészettől mélyen áthatott, örökös hipnózisban járó szereplőivel. Íme a tökéletes élmény, amit Veres Péter kívánt nyújtani a láttatás alacsonyabb rendű szándéka helyett. Ha festők esetében felmerülhet az igény egy alkotói hitvallás megfogalmazására, legyen ez a gondolat az ő lírai lelkületével tökéletes harmóniát alkotó ars poeticája.

Beregszász, 2017. február 5.